

dr hab. Kamila Budrowska, prof. UwB

Zatrzymane przez cenzurę. Inedita z drugiej połowy XX wieku

Wedle „Słownika terminów literackich” *inedita* to teksty dzieł literackich niewydanych za życia autora, pozostających do jego śmierci w autografach albo kopiach; *inedita* bywają ogłaszane pośmiertnie w czasopismach lub innych publikacjach.

W czasie wieloletnich badań archiwalnych natrafiłam na szereg tekstów, które dały się zidentyfikować jako *inedita*. Dla badań najistotniejsze, i w pełni mieszczące się w polu znaczeniowym terminu, są zachowane w całości, w rękopisie bądź maszynopisie, dzieła autorskie, z różnych względów zatrzymane przez cenzurę. Przy czym, największą uwagą chciałabym otoczyć *inedita*, których istnienie udało się potwierdzić, a same teksty odszukać.

Czasami sytuacja badawcza pozwoliła na pewność, że mamy do czynienia z autentycznym tekstem autorskim, czasem – wątpliwości nie udało się do końca rozwiązać. Ustalone *inedita* mogą być sygnałem, że istnieje wcale pokaźna liczba tekstów zatrzymanych przez PRL-owską cenzurę w całości, a o których do tej pory nic nie wiemy. Uważam, że istotnym badawczym postulatem jest nie tylko dotarcie do prawdy o tekstach przez urząd kontroli przekształcanych, ale właśnie i tych niewydanych, a nawet – choć to zadanie najtrudniejsze – do tekstów „potencjalnych”, które zostały zablokowane już w fazie zamysłu i powstawania.

Należy wyraźnie podkreślić, że zajmować się będę bardzo specyficzną kategorią *ineditów*: to nie są teksty niegotowe, niedopracowane, pozostawione w rękopisie, ale prace ukończone, które autorzy chcieli opublikować, ale druk zablokowano na etapie instytucjonalnej kontroli.

Najciekawsze przykłady: nienotowany dramat przypisany Zofii Kossak *Do innych ja rzeczy urodzon....*, wiersz Władysława Broniewskiego *Skrót rozmowy z Paryżem* (nie ma go w wydaniu krytycznym), wiersz *W kolejce* Mieczysławy Buczkówny o trudnym kobiecym losie, wykreślony przez cenzurę ze zbioru *Chleb i obłok*.